

Sveriges kulturtidskrifter

– viktiga för yttrandefriheten och demokratin

”Vi håller kulturlivet igång, har en god kompetens och erbjuder en unik kemi av röster och perspektiv.”

Rapport från en medlemsenkät genomförd 2012–2013
:: FÖRENINGEN FÖR SVERIGES KULTURTIDSKRIFTER ::

Varför en enkät?

Styrelsen för Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter försöker hålla god och kontinuerlig kontakt med medlemmarna, men det är inte alltid så lätt. Det är inte heller så lätt för föreningen att kunna svara på frågor från journalister, myndigheter och andra intresserade om hur tidskrifterna har det, hur man tänker och resonerar om sin egen roll och uppgift. Vi beslutade oss därför att genomföra en enkät under 2012 och anlätade en utomstående person att genomföra uppgiften i nära samarbete med styrelsen.

Om enkäten

Enkäten var uppdelad i två delar. En del som handlade om tidskrifterna och en del som handlade om föreningen. För enkäten användes webbverktyget SurveyMonkey. Ett abonnemang på en något uppgraderad version öppnades och kördes under tiden som datainsamlingen pågick. Brev med inbjudan att vara med i enkäten skickades till tidskrifternas redaktioner med e-post via enkätverktyget. Tre e-postpåminnelser gick ut via verktyget. Dessutom gjordes några direkta e-postpåminnelser samt kompletterande intervjuer via telefon. Datainsamlingen pågick under perioden 9 juni – 18 december 2012. Att insamlingsperioden blev så pass lång beror helt enkelt på redaktörernas pressade arbetssituation, vilken berörs närmare längre fram i rapporten. Redaktörerna hade svårt att finna en ledig stund att delta i enkäten, några avstod till och med att delta just med hänvisning till detta.

Utformningen av frågorna i enkäten gjordes helt och hållet i samarbete med föreningens styrelse. Allt övrigt arbete; konstruktion av enkät, upprättande av adresslistor, e-postkontakter och intervjuer med tidskrifternas redaktörer, samt sammanställningen av enkätresultat och övriga informationskällor har utförts av Ana Durán. Slutlig rapportsammanställning gjordes i maj 2013.

Tidskrifterna som deltog

Inbjudan att vara med i enkäten gick till 139 tidskrifter, av dessa var det 55 tidskrifter som svarade. Dock svarade inte alla tidskrifterna på alla frågor, vilket kommer att framgå av redovisningen. De som deltog var följande:

4 ARK, Alba, Arbetarhistoria, Arena, Avsikter Balder, Biblis, Byggnadskultur, Clarté, Cora, DramaForum, É romani Glinda, Expo, Fienden, Filmrutan, Filter, Fjärde världen, flum, Fronesis, Får jag lov, Genus, Glänta, Grafiknytt, Grönköpings Veckoblad, Hjärnstorm, Karavan, Kinarapport, Konstperspektiv, Kritiker, Lyrikvännen, Medusa, Miljömagasinet Alternativet, Nordisk arkitekturforskning, Nutida Musik, Omkonst, Opsis barnkultur, Ord&Bild, Ottar, Parnass, Pockettidningen R, Ponton, Provins, Psykisk hälsa, Röda Rummet, Skriva, Socialistisk debatt, Socialpolitik, Språktidningen, STM – Scandinavian Tattoo Magazine, Subaltern, Svenskt Konsthantverk, Sydasiens, Uppdrag Mission, Västerbotten, Västsahara.

Tidskriftskategorier

Vi bad tidskrifterna att kategori- och genrebestämma sina tidskrifter efter de kategorier som Statens kulturråd använder sig av. Det var 38 tidskrifter som svarade (fråga 14 i enkäten).

KATEGORIER	ANTAL	PROCENT
Allmänkulturellt	14	36,8
Arkeologi och historia	3	7,9
Arkitektur och design	3	7,9
Arkiv, bibliotek och museer	4	10,5
Barn och ungdom	5	13,2
Ekonomi och näringsliv	2	5,3
Film och foto	3	7,9
Genusfrågor	8	21,1
Internationella frågor	7	18,4
Konst och konsthantverk	12	31,6
Litteratur och språk	17	44,7
Miljö och natur	3	7,9
Musik	5	13,2
Psykologi	0	0
Religion	4	10,5
Samhälle och debatt	16	42,1
Sport och fritid	1	2,6
Teater och dans	7	18,4
Annat	16	42,1
Svarade på frågan	38	69

Vi gav som synes också möjligheten att ange andra kategorier än Kulturrådets. Det var 16 tidskrifter som valde att göra det. Några av kategorierna man angav skulle kunna antyda att man inte alltid känner sig hemma med den indelning som Kulturrådet gör.

De kategorier man ville lägga till var följande:

barnkultur, bokhistoria, byggnadskultur, byggnadsvård, dans, estetik, filosofi, humor, idédebatt, konstgrafik, kultur, kulturhistoria, kulturpolitik, nordisk litteratur, politik, romsk kultur och kulturpolitik, samhällsdebatt, samhällssatir, sexualitet, sexualpolitik, sociologi, språk, tv- och datorspelskultur samt typografi.

Publikationssätt

Enkäten visar att en stor majoritet, 76,4 procent, av tidskrifterna publiceras på papper. 12,7 procent av tidskrifterna publicerar sig enbart på nätet och 21,8 procent publicerar sig både på nätet och på papper (fråga 2 i enkäten). Flera av papperstidskrifterna använder sina hemsidor för prenumerationsärenden, artikelarkiv och kompletterande material. Mer om det nedan.

Kommunikationskanaler

Vi frågade tidskrifterna vilka plattformar och kanaler som man använder sig av för sin kommunikation (fråga 7 i enkäten).

KANALER	ANTAL	PROCENT
Webbplats (hemsida)	52	96,3
RSS	4	7,4
Chatt	0	0
Bloggar	9	16,7
Facebook	25	46,3
Twitter	13	24,1
YouTube	1	1,9
Apptjänster	6	11,1
Läsplattstjänster	2	3,7
TV	1	1,9
Radio	2	3,7
Annat	13	24,1
Svarade på frågan	54	98,1

I kategorin *Annat* hade 13 tidskrifter lagt till följande kanaler:

Debatter, e-post, evenemang, föreläsningar, ibladningar i andra tidskrifter och publikationer, kurser, LinkedIn, mässor, relaterade webbplatser, releaser, seminarier och taltidning.

De olika kanalerna används för de ändamål som tabellen nedan visar (fråga 8 i enkäten).

ÄNDAMÅL	ANTAL	PROCENT
Varumärkesbyggande	34	65,4
Direktkontakt med läsare	26	50,0
Diskussion och debatt	13	25,0
För att få feedback	15	28,8
Marknadsföring	46	88,5
Komma ut med snabb information	36	69,2
Ge fördjupning till tidskriften	14	26,9
För att informera om uppdateringar	21	40,4
Annat	14	26,9
Svarade på frågan	52	94,5

I kategorin *Annat* hade 14 tidskrifter angivit följande fler ändamål:

- Alla gamla nummer i pdf-format, smakprov av artiklar och artikelarkiv samt publicering av artiklar ur slutsålda nummer, beställning och inköp av lösnummer och prenumerationsärenden
- Nyhetsbrev via e-post och redaktionsärenden
- Relaterad information, exempelvis om programverksamhet, kurser, föreläsningar, arrangemang, studiebesök, resor, rabatter

Tidskrifternas ekonomi

Vi frågade hur tidskrifterna finansierar sin utgivning (fråga 9 i enkäten). Var kommer pengar och resurser ifrån egentligen? Och hur stor del av de totala kostnader täcks av de olika intäktskällorna? I kategorin *Annat* i enkäten hade 38 tidskrifter angivit ytterligare källor. Dessa har förts in i tabellen nedan.

INTÄKTSKÄLLOR	ANTAL	PROCENT
Prenumerationer	51	94,4
Donationer *	4	7,4
Sponsring *	2	3,7
Stipendier	1	1,9
Produktionsstöd från Kulturrådet	29	53,7
Andra statliga bidrag	4	7,4
Regionala bidrag	1	1,9
Kommunala bidrag	3	5,6
Genom arrangemang av olika slag	2	3,7
Egen arbetsinsats	44	81,5
Egna pengar	18	33,3
Biverksamhet (från kategorin Annat)	1	1,9
Annonser (från kategorin Annat)	21	38,8
Lösnummerförsäljning (från kategorin Annat)	7	12,9
Medlemsavgifter (från kategorin Annat)	5	9,2
Ägarorganisationens insats (från kategorin Annat)	2	3,7
Övriga bidrag (från kategorin Annat)	6	11,1
Svarade på frågan	54	98,1

* Några kommenterade att man inte visste skillnaden mellan donation och sponsring.

Vi bad även tidskrifterna rangordna finansieringskällorna baserat på de intäktskällor vi hade angivit i enkäten. Rangordningen av finansieringen går från ett till tolv där "ett" betyder att det är den främsta finansieringskällan. I tabellen visas under poängsiffran antalet tidskrifter som "röstat" på denna rang. Det var 37 tidskrifter som svarade (fråga 11 i enkäten).

Tyvärr finns inte specificerade siffror från de 6 kompletterande intäktskällorna (som införts i tabellen ovan) med i rangordningen. De anges här i klump under *Annat*. Men när det gäller annonser har de flesta kommenterat att deras andel i ekonomin är mycket liten. Endast i några enstaka fall har tidskrifterna kommenterat att annonserna har en mycket viktig betydelse och kan vara den intäktspost som gör att man kan trycka sin tidskrift överhuvudtaget.

RANGORDNING AV INTÄKTER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Genomsnittspoäng per inkomstkälla
Prenumerationer	15	12	6	3	1	0	0	0	0	0	0	0	2,00
Donationer	3	2	6	9	8	3	2	0	0	0	1	3	4,86
Sponsring	1	1	2	8	11	8	3	1	0	1	0	1	5,27
Stipendier	0	0	4	2	8	11	6	3	2	0	1	0	5,97
Stöd från Kulturrådet	12	4	3	1	2	8	4	2	1	0	0	0	3,89
Andra statliga stöd	1	1	0	3	0	4	13	9	4	1	1	0	7,00
Regionala stöd	0	0	0	1	2	0	5	13	11	5	0	0	8,16
Kommunala stöd	1	1	0	0	0	2	1	5	13	10	3	1	8,76
Arrangemang av olika slag	0	1	0	0	1	0	2	2	5	13	11	2	9,65
Eget arbete	1	6	9	2	3	0	1	1	0	5	8	1	6,16
Egna pengar	1	2	2	4	0	0	0	0	1	1	10	16	9,41
Annat	2	7	5	4	1	1	0	1	0	1	2	13	6,86

Stöd från Kulturrådet

Vi frågade om tidskrifterna sökt utvecklingsstöd och produktionsstöd från Kulturrådet. En fjärdedel, 25,7 procent, angav att de sökte utvecklingsstöd och 74,3 procent gjorde det inte. När det gäller produktionsstödet angav 60 procent att de sökte och 40 gjorde det inte.

I kommentarsfälten i enkäten framkom att flera tidskrifter inte kände till möjligheten att söka stöd. En hel del tidskrifter ansåg inte det vara mödan värt att söka stöd. Flera tidskrifter hade försökt många gånger och aldrig fått eller fått så oerhört lite stöd att de tyckte att det inte på något sätt står i proportion till den arbetsinsats som varje ansökan kräver.

Flera tidskrifter uttryckte på flera ställen i enkäten också mycket stark kritik och misstro mot Kulturrådets hantering av stödet. Tidskrifterna menar att de inte förstår vad Kulturrådet använder för kriterier när de beslutar om stödet. Kulturrådets beslut är inte transparenta ansåg några. Flera gav uttryck för en frustration över att Kulturrådet inte informerar om hur man resonerat när man inte givit tidskrifter något stöd eller plötsligt gjort en stor sänkning.

Några tidskrifter ville av principiella skäl inte ha några stöd alls.

En bilaga över sökta och ej sökta stöd finns på sidorna 14–15 i denna rapport. Uppgifterna i den uppställningen är hämtade från informationen som finns publicerad på Kulturrådets hemsida.

Tidskrifternas personal

Hur många personer är anställda på tidskrifterna var något som vi ville veta (fråga 3 i enkäten). Alla de 55 tidskrifterna svarade och resultatet visar att ungefär hälften, 45,5 procent, av tidskrifterna har anställda och 54,5 svarade att de inte hade det.

Om vi hade ställt frågan om tidskriften har anställda med riktiga anställningskontrakt, kanske svaret hade sett annorlunda ut. Resonemangen i de många kommentarerna till dessa frågor kan nog sägas antyda detta. Många redaktörer arbetar för låga arvoden, som inte täcker den arbetstid de lägger ned.

Arbetsituationen hos tidskrifterna ser onekligen väldigt olika ut. Endast ett fåtal kan ha anställda på heltid. Några tidskrifter ges ut av organisationer vars personal arbetar med tidskrifterna inom sina tjänster på deltid i olika omfattning. I de flesta fall är det 1–4 personer som arbetar med tidskrifterna. De anger dessutom att i de flesta fall får dessa personer en mycket blygsam ersättning för sitt arbete, om alls.

När det gäller tillägsfrågan om antalet personer per tidskrift som är anställda (fråga 3 i enkäten) var det 39 tidskrifter som svarade i detalj i fritext enligt följande:

- 1 person anställd hos 15 tidskrifter
- 2 personer anställda hos 10 tidskrifter
- 3 personer hos 2 tidskrifter
- 7 personer anställda hos 1 tidskrift

Vi ville också veta hur många det är totalt som driver tidskriften, vi bad dem ange hur många personer som egentligen utgör redaktionens ”kärna” och som ser till att tidskriften ges ut överhuvudtaget (fråga 4 i enkäten). Vi fick svar från 55 tidskrifter som i detalj svarade enligt följande när det gäller antalet personer som driver tidskriften och utgör redaktionens ”kärna”:

- 1 person hos 12 tidskrifter
- 2 personer hos 15 tidskrifter
- 3 personer hos 7 tidskrifter
- 4 personer hos 3 tidskrifter
- 5 personer hos 3 tidskrifter
- 6 personer hos 4 tidskrifter
- 7 personer hos 1 tidskrift
- 8 personer hos 1 tidskrift
- 9 personer hos 1 tidskrift
- 14 personer hos 1 tidskrift
- 15 personer hos 3 tidskrifter
- 19 personer hos 1 tidskrift

Vi frågade också om det finns nätverk kring tidskriften som återkommande bidrar med ideellt arbete och hur många personer som dessa nätverk i så fall på ett ungefär består av (fråga 5 i enkäten). På denna fråga fick vi 51 svar som angav alltifrån 1 person till 50 personer. Vid 24 av tidskrifterna handlar det om ett nätverk som består av åtminstone av 5–15 personer.

Obetald arbetstid

Vi ville försöka få en ungefärlig uppfattning om hur mycket obetald arbetstid per år som totalt läggs på tidskrifterna (fråga 6 i enkäten). Föreningens styrelse ville försöka få en bild av hur stor den samlade arbetsinsatsen är. Tanken var alltså inte att använda siffrorna för att jämföra tidskrifterna med varandra utan att få kunskap om hur mycket arbete som ligger bakom. Det var 36 tidskrifter som svarade (fråga 6 i enkäten). Resultatet visar att dessa tidskrifters redaktörer lägger 97,2 procent av sin tid på tidskrifterna och att endast 88,9 procent av tiden är betald. I några fall är det den som sköter tekniken, eller den som gör layouten som får betalt. Någon gång händer det att det är den som sköter ekonomin, och således inte jobbar redaktionellt alls, som får betalt.

Dessa siffror kan nog bedömas som rätt så osäkra. För att döma av kommentarerna till denna fråga tycker många av tidskrifterna att den var svår att svara på och därför gärna avstod. Skälet till att frågan är svår att svara på är helt enkelt att så många arbetar helt ideellt och många och räknar inte timmar. Och att även de som är anställda och får lön arbetar oerhört mycket ideellt utöver den betalda tiden.

Arvoden

Hos över hälften, 57,4 procent, av tidskrifterna betalar man sina skribenter arvoden (fråga 11 i enkäten). Majoriteten av dessa säger att dessa arvoden dock är mycket låga. Men många tidskrifter betalar inte sina skribenter eller andra medverkande några arvoden alls. Huvudskälen är att man helt enkelt inte har råd.

I samtliga dessa fall beklagar tidskrifterna att situationen ser ut som den gör. Man vill gärna kunna betala sina medarbetare. Flera tidskrifter menar att det blir allt svårare att få medarbetare till tidskrifterna för att inte tala om hur svårt det är att rekrytera ansvariga redaktörer. Många berättar att redaktionerna består av personer utan familjeansvar, det vill säga antingen mycket unga personer utan familj och barn, medelålders eller ännu äldre.

Men det finns också exempel på tidskrifter där man inte betalar några löner eller arvoden av principiella skäl.

För att få en ungefärlig idé om vad man kan betala för en text frågade vi vad tidskrifterna betalar för en artikel på 30 000 tecken. Denna fråga visade sig inte vara så väl vald.

Det var endast 14 tidskrifter som svarade, 9 tidskrifter skrev i sina kommentarer att man inte på långa vägar har så långa texter. De skriver också att det är olika personer som får betalt. Ibland är det bara textförfattaren, ibland den som står för bildmaterialet. Vi redovisar trots allt de 14 svar vi fick (fråga 12 i enkäten).

BETALNING FÖR ARTIKEL PÅ 30.000 TECKEN	ANTAL	PROCENT
0-500 kr	0	0
501-999	0	0
1000-2000	3	21,4
2001-3000	3	21,4
3001-4000	2	14,3
4001-5000	0	0
5001-6000	2	14,3
Enligt Journalistförbundets rekommenderade dagsarvode för frilansare	3	21,4
Mer	1	7,1
Varierar men vi har ett tak, vilket:	9	64,2
Svarade på frågan	14	25,4

Prenumeranter

Vi frågade efter hur många prenumeranter tidskrifterna hade (fråga 13 i enkäten). På denna fråga svarade 48 tidskrifter resten ville inte eller kunde inte svara. Vi väljer att inte redovisa svaret på frågan här eftersom spännvidden var enormt stor, mellan 6 till 24 000 prenumeranter. Svaren redovisades som fritext och var fulla av olika förbehåll och förklaringar, som gör dem svåra att presentera och jämföra med varandra.

Samarbeten

Att samarbeten är viktiga vittnar flera av tidskrifterna (fråga 17 i enkäten). Det är 70,3 procent av de 37 tidskrifter som svarade som gör det.

På frågan om vad man samarbetar om (fråga 18 i enkäten) var det 26 tidskrifter som svarade att det handlade om annonsutbyten och artikelutbyten med andra tidskrifter, programverksamhet, studiecirkel och föreläsningar. Samarbetspartners är ofta andra tidskrifter, bibliotek, festivaler, bokhandlare, studieförbund, universitet och högskolor och andra organisationer som står respektive tidskrift nära.

VAD SKA FSK ARBETA MED?

Del 2 av enkäten handlade om vad Föreningen för Sveriges kulturtidskrifter ska arbeta med. Vi ville veta vad tidskrifterna anser om föreningen och vi ville ha hjälp med att ringa in de uppgifter som tidskrifterna anser att föreningen ska syssla med. Vi utgick från de uppgifter som föreningen formulerat för sig idag men vi ville ha hjälp med att rangordna deras angelägenhetsgrad.

Vi frågade om var och en av uppgifterna är viktiga för tidskrifterna (frågorna 19–27 i enkäten). Tabellen visar resultatet över antalet jakande svar enligt följande:

ARBETSUPPGIFT FÖR FSK IDAG	ANTAL	PROCENT
Omvärldsbevakning – att samla information	35	92,1
Informationsresurs – att ge kunskap	36	94,7
Opinionsbildning och marknadsföring	34	89,5
Bok- och biblioteksmässan i Göteborg	26	68,4
Kulturtidskriftspriset	31	81,6
Digitalt tidskriftsarkiv	23	60,5
Den digitaliserade framtiden	29	78,4
Sverige – en del av Norden	27	71,1
Det nordiska kulturtidskriftspriset	22	57,9
Svarade på dessa frågor	38	69,0

Vad är viktigast?

Till sist bad vi tidskrifterna om hjälp att prioritera uppgifterna genom rangordning (fråga 28 i enkäten). Det var 34 tidskrifter som genomförde en rangordning. Betygskalan går från 1 till 9. Siffran 1 ges den uppgift som är viktigast och siffran 9 ges uppgift som är minst viktig.

RANGORDNING AV UPPGIFTER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Genomsnittspoäng per uppgift
Omvärldsbevakning	9	10	7	4	2	2	0	0	0	2,59
Informationsresurs	8	10	6	2	3	1	2	1	1	3,12
Opinionsbildning & marknadsföring	14	3	8	2	3	2	1	0	0	2,62
Bok & biblioteksmässan	0	1	2	13	5	8	2	2	1	5,06
Kulturtidskriftspriset	1	1	4	4	11	6	6	1	0	5,06
Digitalt tidskriftsarkiv	1	2	3	1	5	8	6	4	4	5,91
Digitaliserade framtiden	1	5	3	4	1	5	9	2	4	5,47
Sverige – Norden	0	2	0	3	4	1	7	16	1	6,71
Nordiska kulturtidskriftspriset	0	0	1	1	0	1	1	8	22	8,29

Tidskrifternas egna röster om vad FSK ska syssla med

(Citaten är hämtade från fritextfälten i fråga 29 i enkäten)

”Det är viktigt att föreningen finns! Det viktigaste är att föreningen ska kunna företräda våra intressen och ha mandat att göra det. Det är viktigt med en organisation som kan föra fram saklig information om våra villkor och behov. Det är viktigt för demokratin att våra åsikter framförs. Föreningen borde förutom att vara en intresseorganisation även kunna fungera som ett slags fack- eller branschorganisation.”

”Mer intensiv opinionsbildning för att få upp det skrala och urholkade statliga tidskriftsstödet.”

”Information om hur man kan finansiera tidskriften på andra sätt (stat, kommun, landsting, stiftelser & fonder).”

”FSK:s hemsida borde ha ett discussionsforum av något slag. I nuläget är det som enskild tidskrift svårt att nå ut till medlemmarna på bred front.”

”Hämta inspiration från NOFF:s verksamhet.”

”Nästan alla uppgifterna kan kännas angelägna men FSK kan knappast mäta med alla och då är det viktigt att noggrant välja ut och satsa på några stycken, dvs de 3–4 första!”

”Det jag saknar mest är något slags information om vad FSK gör eller kommer fram till, ngt slags elektroniskt nyhetsbrev. Annars riskerar ju vissa av de saker som görs att göras för andra än medlemmarna. Jag skulle vilja rangordna detta som det allra viktigaste.”

”Nå ut till nya återförsäljare, samarbete med Interpress och Tidsam.”

”Att kämpa för papperstidskriften inför risken att den slukas av den digitala elefanten!”

”Uppgifterna verkar räcka bra till som det är, problemet är väl att få resurser till arbetet.”

”Utmärkt att FSK finns!”

”Den absolut viktigaste uppgiften för FSK är att vara kulturtidskrifternas gemensamma röst.”

”FSK:s roll behöver vara tydligare när det gäller Bokmässan i Göteborg, uppfattas nog mer som Nätets arrangemang.”

”Tidskriftspriset betyder mycket både för den enskilda tidskriften och för kulturtidskrifter i sig. Och nu har det blivit inarbetat, viktigt att fortsätta.”

”Det nordiska priset är viktigt men det svenska kulturtidskriftspriset är viktigare, får mer genomslagskraft.”

Tidskrifternas egna röster om vad de tycker är viktigast att få framföra och det som bekymrar dem mest

(Citaten är hämtade från fritextfälten i fråga 30 i enkäten)

”Det tär hårt på privatekonomin och familjelivet och man måste ju försörja sig, så det inkräktar på jobbet också. Om man är frilans så har man ju inte råd att tacka nej till arbete. När man har mycket att göra privat då binner man inte med tidningen heller. Vi skulle behöva få in nya personer i redaktionen, med friska krafter och nytt blod. Men det är mycket svårt att få folk att engagera sig ideellt.”

”Distributionskostnaderna är det tyngsta. Det hade varit bra om det fanns mer generella stöd som alla kan ta del av. Sänkt porto till exempel. Momsbefrielse och kulturmoms är också viktigt att behålla och kanske utöka.”

”Det är svårt att förstå varför man ibland får stöd och ibland inte. Inte heller förstår man varför bidragen ibland sänks eller höjs. Det verkar så godtyckligt. Reglerna går inte att förstå. Det är viktigt att bidragsreglerna går att förstå. Det finns bidragsgivare som har rutiner och regler som är tydliga och klara. När man får bidrag eller avslag förstår man också varför. Det är transparent och tydligt. Men det gör man inte hos Kulturrådet. Det är viktigt att Kulturrådet har kvalitetskrav på tidskrifterna – men man måste förstå hur besluten fattas efter vilka kriterier och dessa ska dessutom redovisas. Dessutom är det viktigt att bidragen går till saker som är bra för många och som kommer många till del. Så är det inte idag. En mer rättvis fördelning skulle vi gärna se. Det är så gott som alltid totalt obegripligt varför en tidskrift får väldigt mycket och en annan mycket lite eller inget alls. Vår tidning har aldrig gått ihop, det är bara för att man jobbar så mycket ideellt som den överhuvudtaget har kunnat komma ut.”

”Det är viktigt att tidskrifterna får stöd och hjälp så att de har möjlighet att finnas och existera. Tidskrifterna förmedlar djup och kunskap och mångfald i samhällsdebatten. Tidskrifterna berikar det svenska samhället. Vi måste finnas som en motvikt till gratiskulturen. Och som motvikt till det som är helt kommersiellt. Mycket av det som tidskrifterna står för är inte kommersiellt gångbart. Men det som de förmedlar är otroligt viktiga röster i ett demokratiskt samhälle. Vi erbjuder också människor rum för reflektion och eftertanke. Det är en viktig kraft i en demokrati. Därför är det viktigt att bibliotek ska ges resurser att kunna ha kvar så många tidskrifter som möjligt. Så att de som inte har råd att prenumerera ändå ska kunna ta del av vad tidskrifterna förmedlar.”

”Villkoren för att få bidrag är väldigt hårda – och svåra att förstå. Tendensen verkar vara att allt färre tidskrifter ska få mer pengar. Och en annan verkar vara att man vill snäva in begreppen för vad som är kultur. Det är inte bra för demokratin och för det fria ordet. Som tur är finns det många anställda kulturarbetare som håller emot och försvarar demokratin och vi gräsrötter stödjer dem!”

”Är kritisk till Kulturrådets syn på tidskriftstödet och förstår inte hur tidskriftstödet egentligen fungerar.”

”Det är väldigt olika villkor för den som ger ut en tryckt tidskrift och den som gör tidningen på nätet. Vi tycker inte att det är direkt fel att jobba ideellt. Men det är väldigt gammalmodigt synsätt att tycka att kulturtidskrifter ska göras av helt ideella krafter. Det borde finnas pengar för att åtminstone arvoda de som deltar med olika bidrag i tidningarna. Det börjar dessutom bli allt svårare att få tag på folk som kan jobba ideellt. De som driver tidskrifter kämpar hårt. Många både dubbeljobbar och mer för att få pengar till hyra och mat. Sedan jobbar de med tidskrifterna ovanpå det. Många orkar inte i längden.”

”Reglerna för att få stöd från Kulturrådet måste bli lättare att förstå. Kriterierna måste bli mycket tydligare. Vi tycker att vi gör en fantastiskt bra tidskrift. Om inte Kulturrådet tycker det, vill vi förstå varför. Vi bryr våra hjärnor varje gång. Men förstår inte ändå. En statlig myndighet som fattar beslut om utdelning av skattemedel borde klara av att ge transparenta och tydliga besked. Hur kan det vara så svårt? Det är väl inget hokus pokus heller bakom besluten?”

”Kulturrådets kriterier för stöd är oklara. Det vore tydligt och bederligt att få reda på hur villkoren ser ut för att få stöd. Vad handlar det om egentligen? Varför är beloppen så olika och hur bestäms dessa belopp? På vilka premisser? Det framgår inte varför vissa får mycket och andra lite eller inget. Kostnaderna för att göra tidningarna ser ju rätt lika ut. Vad är det då som bestämmer? Det tar så otroligt mycket tid att söka pengar. Den tiden vill man ju inte kasta bort i onödan på att söka ett stöd som man inte förstår kriterierna för.”

”Tryckkostnaderna är en stor post. Liksom distributionen. Det borde gå att få mer stöd för dom delarna.”

”Vi tycker att vi gör en mycket bra och angelägen tidning. Att så många tidskriftsröster som möjligt får höras i Sverige är ett tecken på ett fungerande demokratiskt samhälle. Det är viktigt att inte bara mainstreamperspektiven får synas och höras. Vi vill gärna visa fram både etablerade och oetablerade.”

”Vi står på ruinens brant och förstår inte varför vi inte kan få bidrag från Kulturrådet till vår tidskrift. Beslutsriterierna för att få stöd förstår man inte. Finns det några egentligen? Vilka är de i så fall? Det känns som att slänga in en ansökan i en stor svart säck. En gång fick vi sänkt utan någon som helst förklaring. Det borde också finnas mer generella stöd. Alla som gör en papperstidskrift har ju mer eller mindre samma kostnader.”

”Vi tycker att vi håller kulturlivet igång. Vi tycker att vi gör en mycket bra tidskrift som håller hög kvalitet. Vi är duktiga på vårt innehåll. Vi har god kompetens och vi erbjuder en unik kemi av röster och perspektiv. Det vi gör är inte mainstream och det vi gör är något verkligt bra. Men det verkar som om Kulturrådet vill omdefiniera kulturbegreppet till att bli något väldigt ytligt. Eller är det kulturministern som vill det? Sedan ska vi mätas med nättidskrifter som inte har samma kostnader som vi som gör tryckta tidskrifter. Att söka pengar tar fruktansvärt mycket tid.”

”Vi är tvungna att ha stöd från Kulturrådet för att kunna finnas. Vi försöker anpassa oss till Kulturrådets krav. Men det är inte så lätt att förstå kraven. Vi tycker att vi gör en bra tidning som dessutom täcker upp halva Sverige. Det var viktigt att bli nominerad till Årets tidskriftspris ett år. Betydde mycket för oss och vi uppmärksammades och fick fler prenumeranter. Annars är det svårt att få prenumeranter. Folk som är intresserade dör undan. Nya kommer inte till. Det gäller även de som vill jobba ideellt. Många är gamla.”

”Det är svårt att få tid att söka pengar när alla jobbar ideellt. Det tar ju mycket tid och verkar inte heller som att man har så stor chans om ser dels på hur luddiga och svårförståeliga reglerna är och på vilka som faktiskt får bidrag. Kulturrådet verkar inte vilja prioritera tidskrifter där man ger plats åt vanligt folk och åt oetablerade skribenter och bildskapare. Det verkar som man ger pengar åt sådana som står etablerade institutioner nära. Vi vill vara odogmatiska och värnar om ett underifrånperspektiv. Vi vill att människors vardagliga liv också ska kunna speglas.”

”Vi lyckades få ett engångsstöd från en myndighet för ett projekt riktat mot skolor. Det möjliggjorde för oss att göra en bok. En antologi med texter som tidigare publicerats i vår tidskrift och som blev mycket uppskattad och som också blev nominerad av Svensk Bokkonst. I projektet ingick en turné runt om på gymnasieskolor i Sverige med skådespelare som läste ur boken. Sammantaget har satsningen betytt en hel del för att fästa uppmärksamheten på vår tidskrift.”

BILAGA

Tidskrifter som sökt och inte sökt stöd från Statens kulturråd

	Tidskrift/År	2005*	2006**	2008*	2009*	2010*	2011*	2012*	2013*
1	4 ARK	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Alba	0	0	0	X	X	X	X	X
3	Arbetarhistoria	X	0	0	0	0	0	0	0
4	Arena	0	X	0	X	X	X	X	X
5	Avsikter	-	0	0	0	0	0	0	0
6	Balder	X	0	-	X	X	X	X	X
7	Biblis	0	0	0	0	0	X	X	X
8	Byggnadskultur	0	0	0	0	0	0	0	0
9	Clarté	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Cora	X	-	X	X	X	-	X	X
11	DramaForum	-	0	-	-	-	-	-	-
12	É romani Glinda	X	X	X	X	X	X	XX	XX
13	EXpo	X	0	X	X	X	X	X	X
14	Fienden	0	0	0	0	0	0	0	0
15	Filmrutan	X	0	X	X	X	X	X	X
16	Filter	0	0	0	0	0	0	0	0
17	Fjärde världen	X	-	X	X	X	X	X	X
18	Flum	0	0	0	0	0	0	0	0
19	Fron0is	X	-	X	X	X	X	X	X
20	Får jag lov	0	0	0	0	0	0	0	0
21	Genus	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Glänta	X	0	X	X	X	X	X	X
23	Grafiknytt	X	0	X	X	X	X	X	X
24	Grönköpings Veckoblad	-	0	0	0	0	0	0	0
25	Hjärnstorm	X	-	X	X	X	X	X	X
26	Karavan	X	0	X	X	X	X	X	X
27	Kinarapport	X	-	X	0	X	X	X	X
28	Konstperspektiv	X	-	X	X	X	X	X	X
29	Kritiker	0	0	X	X	X	X	X	X
30	Lyrikvännen	X	0	X	X	X	X	X	X
31	Medusa	X	0	X	X	X	X	X	X
32	Miljömagasinet Alternativet	0	0	0	0	0	0	0	0
33	Nordisk arkitekturforskning	0	0	0	0	0	0	0	0
34	Nutida Musik	X	0	X	X	X	X	X	X
35	Omkonst	-	0	0	X	X	X	X	X
36	Opsis barnkultur	X	X	X	X	X	X	X	X
37	Ord&Bild	X	0	X	X	X	X	X	X
38	Ottar	0	0	0	0	0	0	0	0
39	Parnass	X	X	X	X	X	X	X	X
40	Pockettidningen R	X	0	X	X	X	X	X	X
41	Ponton	X	0	X	X	X	X	X	X
42	Provins	X	0	X	X	X	X	XX	XX
43	Psykisk hälsa	-	0	0	0	0	0	0	0
44	Röda Rummet	0	0	0	0	0	0	0	0
45	Skriva	0	0	0	0	0	0	0	-
46	Socialistisk debatt	0	-	0	X	X	0	X	0
47	Socialpolitik	X	-	X	X	X	X	X	X
48	Språktidningen	0	0	0	X	0	0	0	-
49	STM, Scandinavian Tattoo Magazine	0	0	0	0	0	0	0	0
50	Subaltern	0	0	X	X	X	X	X	X

	Tidskrift/År	2005*	2006**	2008*	2009*	2010*	2011*	2012*	2013*
51	Svenskt Konsthantverk	X	0	0	X	X	X	X	X
52	Sydasién	X	0	X	X	X	X	X	X
53	Uppdrag Mission	0	0	0	0	0	0	0	0
54	Västerbotten	0	0	0	0	0	0	0	0
55	Västsahara	X	0	X	X	X	X	X	X

Anmärkingar

Uppgifterna är hämtade från informationen som finns publicerad och tillgänglig på Kulturrådets hemsida.

2007 för detta år finns inga uppgifter på Kulturrådets hemsida

* = produktionsstöd

** = utvecklingsstöd

X = sökt och erhållit stöd

XX = sökt stöd och erhållit även för sin e-utgåva

- = sökt men ej erhållit stöd

0 = sökte ej stöd

HUR SER VILLKOREN UT FÖR MEDLEMMARNA I FSK?

*1. Vad heter tidskriften?

*2. Hur publiceras tidskriften?

- På papper
- På nätet
- Både nätet och papper

*3. Har tidskriften några anställda?

- Ja
- Nej

OM svaret är Ja: Hur många är det i så fall och vad har de för slags tjänster? Dvs. hur många jobbar på heltid, halvtid, kvartstid eller någon annan slags deltid?

4. Hur många personer är det som driver tidskriften? Vi tänker oss att ni här närmast anger hur många personer som egentligen utgör redaktionens "kärna" och som ser till att tidskriften ges ut överhuvudtaget?

5. Finns det något nätverk kring tidskriften som återkommande bidrar med ideellt arbete? Ungefär hur många personer består det i så fall av?

6. Vi skulle vilja få en ungefärlig uppfattning om hur mycket obetald arbetstid per år som totalt läggs ned på tidskrifterna. Som förening behöver vi få en bild av hur stor den samlade arbetsinsatsen är. Vi kommer inte att använda siffrorna för att jämföra tidskrifterna med varandra, vi vill bara samla kunskap om hur arbetet går till.

a) Försök uppskatta antal arbetstimmar totalt per år som samtliga medarbetare lägger ned på tidskriften (såväl text- och bildarbete som redigering och korrekturläsning etc).

b) Ungefär hur många av dessa timmar är betald arbetstid?

7. Använder ni er av några andra plattformar/kanaler för tidskriftens kommunikation?

vilka i så fall? Här kan man markera hur många alternativ man själv vill.

☐ Webbplats (hemsida)	☐ Facebook	☐ Läsplattstjänster
☐ RSS	☐ Twitter	☐ Tv
☐ Chatt	☐ YouTube	☐ Radio
☐ Bloggar	☐ Apptjänster	☐ Annat

Om svaret är Annat skriv gärna vad!

8. För vad använder ni dessa plattformar/kanaler? Här kan man markera hur många alternativ man själv vill.

☐ Varumärkesbyggande	☐ För att få feedback	☐ Ge fördjupning till tidskriften
☐ Direktkontakt med läsare	☐ Marknadsföring	☐ För att informera om uppdateringar
☐ Diskussion och debatt	☐ Komma ut med snabb information	☐ Annat

Om svaret är Annat, skriv gärna vad!

9. Hur finansieras tidskriftens verksamhet? Här kan man markera hur många alternativ man själv vill.

☐ Prenumerationer	☐ Produktionsstöd från Kulturrådet	☐ Genom arrangemang av olika slag
☐ Donationer	☐ Andra statliga bidrag	☐ Egen arbetsinsats
☐ Sponsring	☐ Regionala bidrag	☐ Egna pengar
☐ Stipendier	☐ Kommunala bidrag	☐ Annat

Om svaret är Annat, skriv gärna vad!

10. Rangordna finansieringen från ett till tolv där "ett" betyder att det är den främsta finansieringskällan. Om ni endast har två finansieringskällor, rangordna då bara från "ett" till "två".

☐	Prenumerationer
☐	Donationer
☐	Sponsring
☐	Stipendier
☐	Produktionsstöd från Kulturrådet
☐	Andra statliga bidrag
☐	Regionala bidrag
☐	Kommunala bidrag
☐	Genom arrangemang av olika slag
☐	Egen arbetsinsats
☐	Egna pengar
☐	Annat

11. Betalar ni era skribenter arvoden?

- Ja
 Nej

Kommentera gärna svaret!

12. Om ni betalar, vad betalar ni för en artikel på 30.000 tecken?

☐ 0-500 kr	☐ 2001-3000	☐ 5001-6000
☐ 501-999	☐ 3001-4000	☐ Enligt Journalistförbundets rekommenderade dagsarvode för frilansare
☐ 1000-2000	☐ 4001-5000	☐ Mer

Varierar men vi har ett tak, vilket:

13. Hur många prenumeranter har er tidskrift?

14. Vilken kategoribestämning skulle ni ge er tidskrift? Hur skulle ni genrebestämman den?

Välj mellan följande huvudsakliga ämnesområden. Det går bra att markera hur många alternativ man själv vill.

☐ Allmänkulturellt	☐ Film och foto	☐ Musik
☐ Arkeologi och historia	☐ Genusfrågor	☐ Psykologi
☐ Arkitektur och design	☐ Internationella frågor	☐ Religion
☐ Arkiv, bibliotek och museer	☐ Konst och konsthantverk	☐ Samhälle och debatt
☐ Barn och ungdom	☐ Litteratur och språk	☐ Sport och fritid
☐ Ekonomi och näringsliv	☐ Miljö och natur	☐ Teater och dans

Annat ämnesområde, nämligen:

15. Har er tidskrift sökt utvecklingsstöd för 2012 från Kulturrådet?

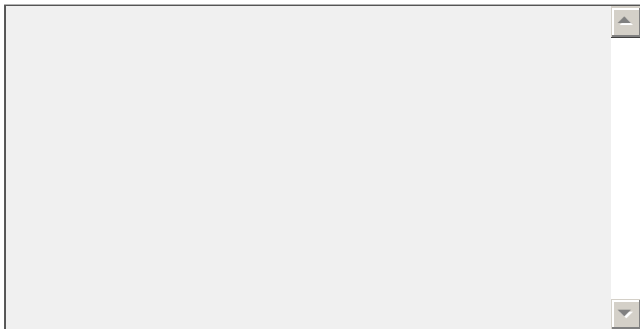
- Ja
 Nej

OM svaret är Nej, motivera gärna kort varför!

16. Har er tidskrift sökt produktionsstöd för 2012 från Kulturrådet?

- Ja
- Nej

OM svaret är Nej, motivera gärna kort varför!

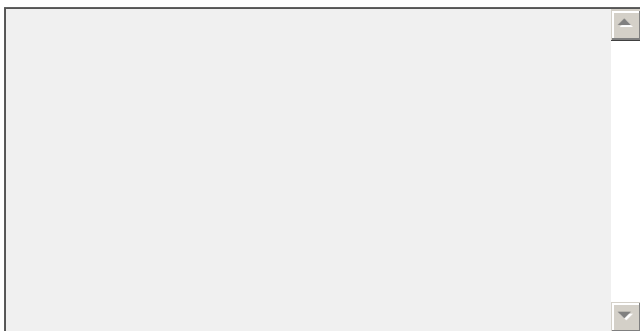
A large, empty rectangular text box with a vertical scrollbar on the right side, intended for providing a short justification if the answer to question 16 is 'Nej'.

17. Samarbetar redaktionen i dag med andra aktörer?

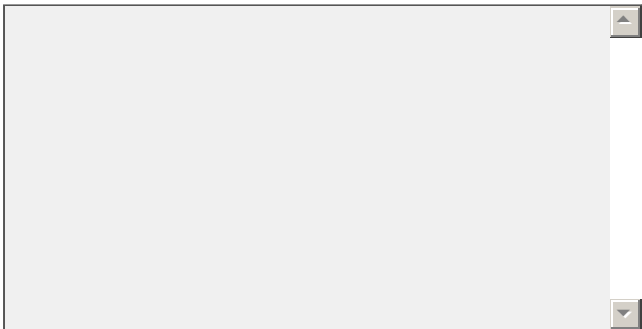
Ett samarbete kan t.ex. ske med bibliotek, museer, radio och tv, bokhandlare, andra tidskrifter, etc.

- Ja
- Nej

Kommentera gärna svaret:

A large, empty rectangular text box with a vertical scrollbar on the right side, intended for providing a comment on the answer to question 17.

18. Om ni samarbetar med andra – med vilka samarbetar ni och om vad samarbetar ni?

A large, empty rectangular text box with a vertical scrollbar on the right side, intended for providing details about collaborations if the answer to question 17 is 'Ja'.

VAD SKA FSK JOBBA MED?

19. Omvärldsbevakning – att samla information

Det kan vara svårt för en enskild kulturtidskrift att hålla sig à jour med alla eventuella förändringar när det gäller förordningar, lagstiftning, nya momsregler m.m som på olika sätt påverkar villkoren för tidskrifterna. FSK borde kunna hjälpa kulturtidskrifterna att hålla koll på vad som händer, när det händer. En annan viktig del i omvärldsbevakningen är att föreningen håller sig à jour med medlemstidskrifternas villkor och önskemål, genom enkäter, samtal etc.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

20. Informationsresurs – att ge kunskap

FSK borde vara en informationsresurs för såväl medlemstidskrifterna, som utomstående, ex. myndigheter och media. FSK borde kunna svara på de frågor som medlemmarna ställer, rörande exempelvis utgivarbevis, tryckeri, publicistiska spörsmål, porto & moms, försäljningskanaler etc. FSK borde också kunna ge information om kulturtidskrifterna, deras villkor och förehavanden i stort till omvärlden.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

21. Opinionsbildning och marknadsföring – att vara kulturtidskrifternas gemensamma röst

FSK borde driva kulturtidskrifternas talan i olika sammanhang och också göra omvärlden uppmärksam på vad en kulturtidskrift är samt att marknadsföra oss som grupp.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

22. Bok- och biblioteksmässan i Göteborg

FSK borde (i samarbete med NätEk) erbjuda kulturtidskrifter möjligheten att synas, marknadsföras och säljas via en gemensam monter på Bok- och biblioteksmässan i Göteborg.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

23. Kulturtidskriftspriset

Priset delas ut i samband med Bok- och biblioteksmässan och syftet med priset är att både medias och allmänhetens blickar ska riktas mot kulturtidskrifterna i allmänhet och de nominerade tidskrifterna i synnerhet. En oberoende jury utser pristagaren. FSK utser juryn och administrerar dess arbete. FSK utser en prisutdelare, arbetar med att få fram prispengar och prisstatyett. FSK sköter alla kringevenemang, kontakten med tidskrifterna, all marknadsföringen etc. De senaste åren har FSK fått prispengarna från externa sponsorer.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

24. Digitalt tidskriftsarkiv

I samarbete med Tidskriftsbutikens har FSK startat ett projekt som ska samla in pdf:er av äldre tidskriftsnummer som inte längre finns att tillgå i tryckt form. Syftet är att kunna tillgängliggöra dem för e-läsare och på webben.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

25. Den digitaliserade framtiden

För att bättre förstå de förändringar som sker i samband med digitaliseringen av medielandskapet och sociala mediers framväxt har FSK bildat arbetsgruppen Extra Extra, som ex börjat undersöka hur kulturtidskrifter kan utformas för digitala plattformar? Hur kan de finansieras, marknadsföras och distribueras? Hur kan tidskrifterna skapa på nya sätt utifrån digitala förutsättningar? FSK ser ett behov av utökat nätverkande och idé- och kunskapsutbyte t.ex. genom seminarieverksamhet inte bara inom tidskriftsvärlden utan även med andra, närliggande verksamheter som står inför liknande problem.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
- NEJ

26. Sverige – en del av Norden

FSK är en del av Nordisk Kulturtidskriftsförening. Föreningen verkar för att tidskrifterna ska nå ut till nya läsare över hela Norden, genom ökad representation och marknadsföring. Nordisk Kulturtidskriftsförening vill vara en knutpunkt för utbyte och dialog mellan kulturtidskrifter, stärka tidskrifternas närvaro i en nordisk offentlighet, förbättra förhållandena för de nordiska kulturtidskrifterna och vara en samlad röst som kan driva gemensamma intressefrågor.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
 NEJ

27. Det nordiska kulturtidskriftspriset

Ansvaret för att ordna priset går i stafett mellan Nordisk Kulturtidskriftsförenings medlemsländer. Vinnarna utses av en oberoende jury med en deltagare från varje deltagande land. Nominerade till priset är respektive lands senaste nationella vinnare. I år är det Sveriges tur att arrangera.

Tycker ni att detta är en viktig uppgift för FSK?

- JA
 NEJ

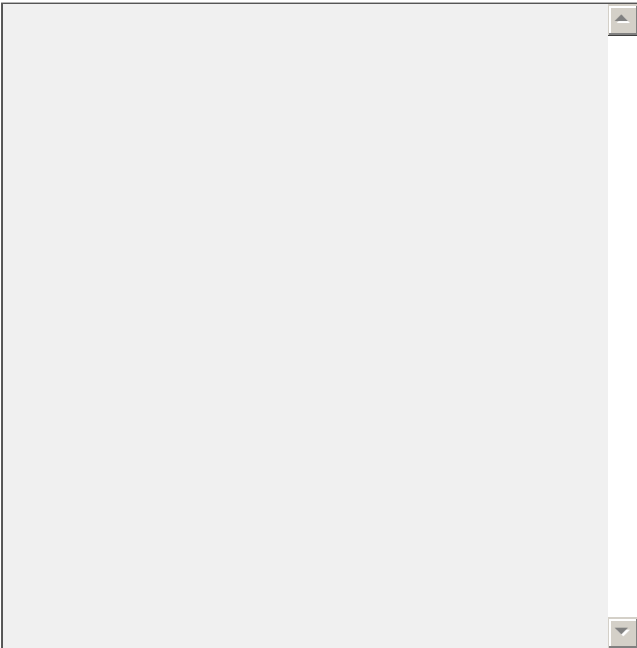
28. Vi vill gärna att ni viktar de olika uppgifternas betydelse genom att ranka dem.

Betygskalan går från 1 till 9. Siffran 1 ger ni den uppgift som ni anser vara viktigast för FSK och siffran 9 ger ni den uppgift som ni anser vara minst viktig.

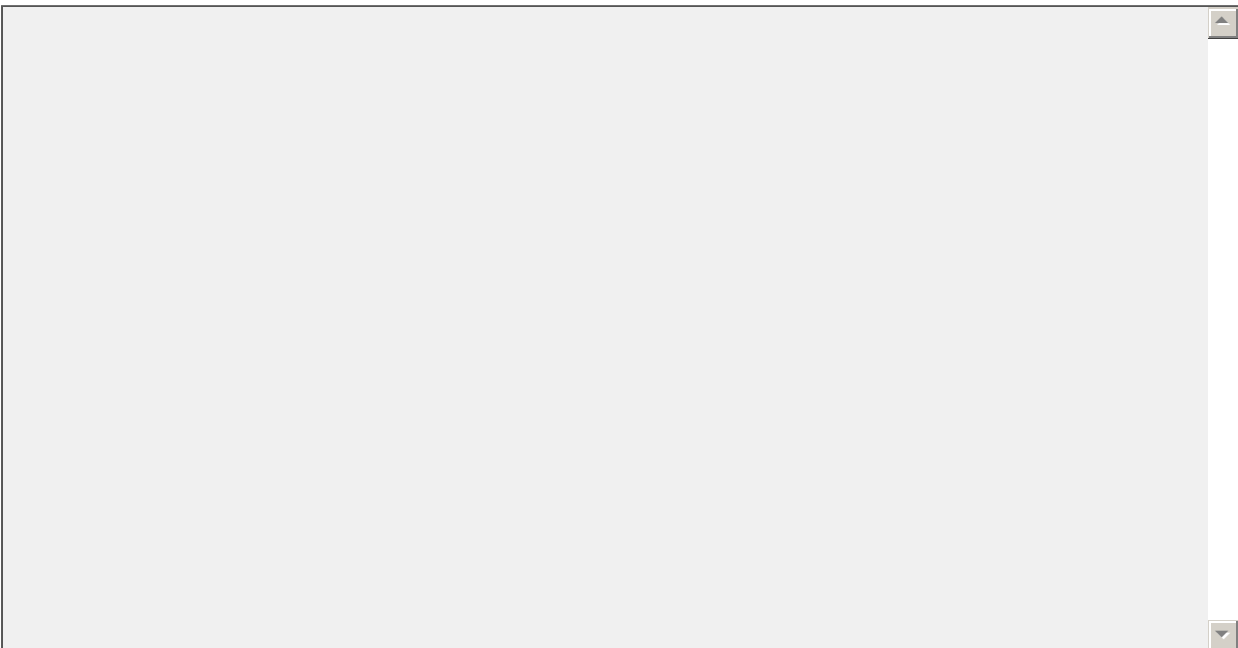
<input type="text"/>	Omvärldsbevakning – att samla information
<input type="text"/>	Informationsresurs – att ge kunskap
<input type="text"/>	Opinionsbildning och marknadsföring – att vara kulturtidskrifternas gemensamma röst
<input type="text"/>	Bok- och biblioteksmässan i Göteborg
<input type="text"/>	Kulturtidskriftspriset
<input type="text"/>	Digitalt tidskriftsarkiv
<input type="text"/>	Den digitaliserade framtiden
<input type="text"/>	Sverige – en del av Norden
<input type="text"/>	Det nordiska kulturtidskriftspriset

29. Har ni några andra förslag på vad FSK borde arbeta med?

Det ni skriver här kan inte viktas enligt modellen ovan eftersom övriga tidskrifter inte kan veta vad just ni föreslår här. Men det finns inget som hindrar att ni talar om vilken rangordningssiffra ni själva skulle vilja ge ert förslag i förhållande till de övriga 9 punkterna. Det ger oss en än mer tydlig information.

A large, empty rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side, intended for the respondent to provide additional suggestions for FSK.

30. Har ni några ytterligare synpunkter eller uppgifter som vi inte tänkt på att fråga er om?

A large, empty rectangular text input field with a vertical scrollbar on the right side, intended for the respondent to provide further comments or information.

31. Markera här om ni er klara med era svar.

Vi är tacksamma för att ni har ägnat en del tid åt besvara denna enkät. Det är av stort värde för oss.

- JA, vi är klara med våra svar.
- NEJ, vi är inte klara med våra svar.